

ВІДГУК

офіційного опонента

заступника декана факультету № 2

Львівського державного університету внутрішніх справ,
доктора економічних наук, професора **МЕЛЬНИКА Степана Івановича**
на дисертацію **ПИЛИПЕНКА Дениса Сергійовича** на тему:

«Розвиток системи фінансової безпеки аграрних підприємств України»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Актуальність теми дисертаційного дослідження

та зв'язок із науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України зумовлена важливою роллю аграрного сектору в національній економіці. Сучасні економічні умови характеризуються високим рівнем нестабільності, що підсилює ризики для фінансової діяльності аграрних підприємств і потребує створення ефективної системи їх фінансової безпеки.

Аграрні підприємства постійно стикаються зі зростанням витрат на виробництво, дефіцитом фінансових ресурсів, обмеженим доступом до кредитування та зниженням інвестиційної активності. У таких умовах забезпечення фінансової безпеки стає необхідною передумовою стабільного функціонування та збереження конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери.

Крім того, розвиток системи фінансової безпеки є важливим чинником підвищення ефективності управління підприємством. Наявність дієвих механізмів контролю, прогнозування фінансових ризиків та своєчасного реагування на внутрішні й зовнішні загрози дозволяє мінімізувати можливі збитки та забезпечити стійкий розвиток господарської діяльності. Це сприяє покращенню фінансових результатів, підвищенню інвестиційної привабливості та зміцненню економічної стабільності аграрних підприємств. Таким чином, дослідження розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України є надзвичайно актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Дисертація Д. С. Пилипенка пов'язана з науковою діяльністю кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України в рамках ініціативної теми «Фінансова стратегія сталого розвитку економіки України: інструменти, ризики та механізми адаптації» (номер державної реєстрації 0125U003409), у межах якої здобувачем оцінено стан фінансової безпеки аграрних підприємств та обґрунтовано напрями розвитку системи фінансової безпеки.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з дисертацією дозволяє зробити висновок про обґрунтованість наукових положень дослідження. У роботі було використано методи аналізу та синтезу, економіко-статистичний, порівняльний, системний і логічний аналіз, що дозволило комплексно дослідити особливості розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств України та визначити основні напрями її вдосконалення. У роботі визначено низку завдань, реалізація яких дозволила досягти мету дослідження – розробити теоретико-методичні засади та обґрунтувати практичні рекомендації щодо підвищення рівня фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу та їх адаптації до сучасних економічних викликів.

Вирішення поставлених завдань, коректне застосування відповідного комплексу методів дослідження, ґрунтовна теоретична та статистична база дослідження дозволили забезпечити наукову обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації.

Наукова обґрунтованість та новизна представлених результатів проведених досліджень

Дисертаційне дослідження охоплює питання розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств. Здобувач обґрунтовано приділив особливу увагу і достатньо глибоко дослідив питання розвитку системи фінансової безпеки підприємств, виокремивши загрози та ризики, що притаманні підприємствам саме аграрного сектору економіки.

У процесі проведення дослідження використано законодавчі на нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали, результати економічних досліджень, матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, а також результати власних досліджень автора.

Результати дисертації повністю відповідають визначеній меті. Характеризуючи дисертацію Д. С. Пилипенка, слід зазначити, що його основні наукові положення викладено послідовно та логічно, а висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методичних засад системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу. Найважливіші результати, що визначають новизну дослідження, полягають у наступному:

удосконалено:

– визначення сутності системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу як комплексу взаємопов'язаних елементів, який створює підґрунтя

для формування їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності з умовах внутрішніх та зовнішніх загроз;

– наукову систематизацію принципів формування системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на основі поєднання ризик-орієнтованості фінансового управління, пріоритетах забезпечення платоспроможності, диверсифікації фінансування, адаптації до зовнішнього економічного середовища, планування, контролю та прогнозування, що створює передумови для підвищення рівня фінансової стійкості аграрних підприємств холдингового типу;

– методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу за допомогою визначення інтегрального показника фінансової безпеки, на основі шести складових: ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, кредитної заборгованості, оборотності активів та зносу основних засобів, з урахуванням їх нормування, що дозволить провести комплексний аналіз та підвищити їх фінансову стійкість;

– обґрунтування системи управління фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу та комплексний підхід до її забезпечення, який базується на поєднанні моніторингу ризиків, цифровізації фінансових процесів, ранньої діагностики загроз та механізмів державної підтримки, що дозволило підвищити рівень фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу;

набуло подальшого розвитку:

– визначення оцінки рівня фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу з урахуванням загроз внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, що дозволяє обґрунтувати пропозиції щодо мінімізації їх впливу та сприяти розвитку таких підприємств;

– інтегрована стратегія розвитку аграрних підприємств холдингового типу, з урахуванням економічних, технологічних, соціальних та екологічних аспектів, що дозволило підвищити конкурентоспроможність та зміцнити рівень їх фінансової безпеки;

– прогноз кредитного та страхового забезпечення аграрних підприємств холдингового типу для підвищення їх фінансової стійкості та мінімізації фінансових ризиків;

– дескриптивна модель забезпечення системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу, спрямована на підвищення рівня їх фінансової стійкості та безпеки.

Беручи до уваги значимість наукової новизни, яка має теоретико-практичний вимір і є актуальною для розвитку системи фінансової безпеки підприємств аграрного сектору, можна стверджувати про важливе значення положень дисертації Д. С. Пилипенка. Також наукова цінність проведеного дослідження полягає в тому, що отримані в роботі результати і висновки слугуватимуть наступним дослідникам серйозним підґрунтям для подальшого

розроблення питань підвищення рівня фінансової безпеки підприємств та вдосконалення системи управління фінансовою безпекою аграрного сектору.

Практичне значення й впровадження результатів дослідження

Практичне значення й впровадження результатів дослідження полягає в можливості застосування сформованої системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу, інтегрального показника її оцінювання та розробленої системи управління фінансовими загрозами у практичній діяльності аграрних підприємств холдингового типу. Запропонована модель забезпечення фінансової безпеки може бути використана керівниками та фінансовими менеджерами для оперативної діагностики фінансового стану, своєчасного виявлення ризиків, оптимізації структури капіталу та прийняття обґрунтованих управлінських рішень в умовах економічної нестабільності. Практичні рекомендації щодо диверсифікації джерел фінансування, розвитку інструментів агрострахування, підвищення ефективності грошових потоків та цифровізації фінансових процесів створюють можливості для зниження витрат, підвищення ліквідності й зміцнення фінансової стійкості аграрних підприємств холдингового типу. Окремі положення дисертаційного дослідження можуть бути використані органами державної влади при удосконаленні системи управління фінансовою безпекою аграрних підприємств холдингового типу та механізмів державної підтримки аграрного сектору, зокрема, у напрямках субсидування, кредитного забезпечення, агрострахування та розвитку цифрової інфраструктури аграрного сектору, зокрема Лубенської районної державної адміністрації Полтавської області (довідка № 01-55/246 від 13.03.2026 р.).

Також, результати дисертації в частині використання структурних елементів методичних рекомендацій щодо ідентифікації ризиків та визначення факторів впливу на фінансову безпеку, а також забезпечення системи управління фінансовою безпекою досліджуваних підприємств, було впроваджено у практичне використання Сільськогосподарського ТОВ «Придніпровський край» (довідка № 371 від 24.03.2026 р.).

Застосування запропонованих методичних підходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрних підприємств холдингового типу, покращенню інвестиційної привабливості та забезпеченню сталого розвитку аграрного сектору України.

Основний зміст дисертації

Зміст дисертації Д.С. Пилипенка відповідає меті та завданням дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст роботи викладено стисло, логічно та аргументовано.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації результатів дослідження та публікацій автора.

У першому розділі дисертації досліджено теоретичні та методичні засади формування системи фінансової безпеки аграрних підприємств, а також проаналізовано наукові праці українських та зарубіжних вчених. Узагальнено наукові підходи до трактування сутності фінансової безпеки, визначено її місце в системі економічної безпеки підприємства та виокремлено основні чинники впливу на рівень фінансової безпеки аграрного сектору.

У другому розділі проведено аналіз сучасного стану фінансової безпеки аграрних підприємств, досліджено тенденції їх фінансово-економічного розвитку, здійснено оцінювання рівня фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та ризиків господарської діяльності. Особливу увагу приділено впливу зовнішніх і внутрішніх загроз на функціонування аграрних підприємств.

Оцінка фінансової безпеки аграрних підприємств свідчить, що з підвищеними показниками прибутковості та фінансової стійкості, зокрема МХП і Kernel, прослідковується зростання інтегрального показника фінансової безпеки. Навпаки, KSG Agro і Астарта-Київ демонструють порівняно менш сприятливі значення фінансових показників і підвищену чутливість до умов фінансування, що підкреслює розбіжності у фінансовому становищі компаній. Так, МХП демонструє найвищий рівень інтегрального показника фінансової безпеки на рівні 0,968, що в межах запропонованої методики розрахунку обумовлено високим рівнем ліквідності та зростанням показників рентабельності.

У третьому розділі розроблено практичні рекомендації щодо розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств. Запропоновано напрями удосконалення системи управління фінансовою безпекою, інструменти мінімізації фінансових ризиків та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Практичне значення мають запропоновані заходи щодо підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Розроблено інтегровану модель фінансової безпеки аграрних підприємств, яка базується на багаторівневому управлінні, яке охоплює стратегічний, тактичний та оперативний рівні, і передбачає системний аналіз ризиків із кількісною оцінкою їхнього впливу на фінансові результати, формування збалансованої структури капіталу, модернізацію виробництва, раціональне управління ресурсами та активну державну підтримку.

У висновках узагальнено результати проведеного дослідження, сформульовано основні наукові положення та практичні рекомендації, що мають теоретичне і прикладне

значення для забезпечення ефективного розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності

Під час вивчення змісту дисертації та наукових праць здобувача фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Текст дисертації демонструє відсутність академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації тощо. Використання ідей, суджень, цитування інших авторів супроводжуються посиланнями на їхні праці.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях

Основні результати дисертаційного дослідження повною мірою опубліковано у 7 наукових працях, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 тези наукових доповідей.

Основні результати дисертаційного дослідження апробовано на таких конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Економічні дні – 2025» (м. Київ, 2025 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 2025 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг та логістика в агробізнесі» (м. Київ, 2025 р.).

Таким чином, основні наукові положення, методичні розробки та результати, одержані у процесі дисертаційного дослідження, були апробовані та отримали схвальні відгуки під час проведення наукових заходів міжнародного та всеукраїнського рівнів.

Дискусійні положення та зауваження

Попри вагомій науковій результативності та практичній значущості дисертації Д. С. Пилипенка, окремі положення дослідження можуть бути предметом наукової дискусії та потребують подальшого уточнення:

1. Дискусійним є й питання практичної реалізації запропонованих рекомендацій щодо удосконалення системи фінансової безпеки. Окремі запропоновані заходи потребують значного фінансового забезпечення та високого рівня управлінської підготовки, що може ускладнювати їх впровадження на підприємствах із обмеженими ресурсами. У зв'язку з цим доцільним є подальше дослідження механізмів адаптації запропонованих рішень до можливостей різних категорій аграрних підприємств.

2. У роботі автор не приділив достатньо уваги зв'язку між фінансовою безпекою підприємств та держави. Було б доцільним проаналізувати рівень фінансової безпеки держави та його вплив на фінансову безпеку аграрних підприємств холдингового типу.

3. У роботі доцільно було б ширше висвітлити зарубіжний досвід забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу та можливості його адаптації до умов України.

4. Для підсилення практичної складової отриманих результатів варто було більше уваги приділити дослідженню впливу воєнних ризиків на систему фінансової безпеки аграрних підприємств.

Водночас зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертації Д. С. Пилипенка, а мають переважно рекомендаційний та дискусійний характер. Представлені положення, висновки та пропозиції є достатньо обґрунтованими, логічними та спрямованими на вирішення актуальних проблем розвитку системи фінансової безпеки аграрних підприємств холдингового типу.

Загальний висновок

Дисертація Пилипенка Дениса Сергійовича на тему: «Розвиток системи фінансової безпеки аграрних підприємств України» є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, відзначається науковою новизною і практичною значимістю результатів.

Зазначене дає підстави для висновку, що дисертація Пилипенка Дениса Сергійовича на тему: «Розвиток системи фінансової безпеки аграрних підприємств України» є завершеною кваліфікаційною науковою працею і за своїм змістом відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а сам автор Пилипенко Денис Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Офіційний опонент заступник декана факультету № 2 з освітньої та науково-дослідної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор економічних наук, професор Степан МЕЛЬНИК